

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ____ ” _____ 20 ____ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

за магістерською програмою професійного спрямування

«Економіка, планування та управління бізнесом»

на тему: **ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ КОН'ЮНКТУРИ
РИНКУ МОРСЬКИХ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УКРАЇНІ (НА
ПРИКЛАДІ ТОВ ЮНАЙТЕД ЛАЙНЕР ЕЙДЖЕНСІ)**

Виконавець:

студент ФЕУП

Воїна Наталя Сергіївна _____

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н, доцент

Маркітан Олександр Сергійович _____

/підпис/

Одеса 2019

АНОТАЦІЯ

Воїна Наталя Сергіївна, «Дослідження та прогнозування кон'юнктури ринку морських вантажних перевезень в Україні (на прикладі ТОВ Юнайтед Лайнер Ейджесні)»,
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня зі спеціальності:
«076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за магістерською програмою «Економіка, планування та управління бізнесом»
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – ринок морських вантажних перевезень.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти сутності кон'юнктури ринку, методів її оцінки, а також особливостей кон'юнктурних досліджень у сфері морського транспорту.

Проведено аналіз поточної кон'юнктурної ситуації на світовому ринку морських вантажних перевезень та окремо у портовому сегменті. Розглянуто питання попиту та пропозиції на послуги морських вантажних перевезень. Досліджено вплив тарифної політики на кон'юнктурні зміни.

Запропоновано низку заходів щодо вдосконалення механізмів державного регулювання сфери морського транспорту. Зроблено прогнозні розрахунки подальших кон'юнктурних змін. Здійснено розрахунок потенціалу ринку морських транспортних перевезень та запропоновано шляхи його зміцнення.

Ключові слова: кон'юнктура ринку, прогноз, морський транспорт, морські порти, морські вантажні перевезення, тарифи, державне регулювання.

ANNOTATION

Voina Natalia, «Research and forecasting of sea cargo transportation market conjuncture in Ukraine
(on the example of “United Liner Agency” LTD)»
Qualifying thesis on obtaining a master's degree in the specialty “Entrepreneurship, Trade and
Stock Exchanges” under the program “Economics, Planning and Business Management”
Odessa National Economic University
Odessa, 2019

Master's qualification thesis consists of three sections. The object of research is the maritime freight market.

The theoretical aspects of the nature of the market, methods of its evaluation, as well as features of market research in the field of maritime transport are considered in qualifying thesis. The current situation in the world maritime freight market and separately in the port segment is analyzed. The supply and demand for sea freight are examined. The effect of tariff policy on the changes in the market is investigated.

Number of measures to improve the mechanisms of state regulation of maritime transport have been proposed. Estimations of further market changes have been made. The potential of the maritime transport market has been calculated and ways to strengthen it have been proposed.

Key words: market conditions, forecast, maritime transport, seaports, sea freight, tariffs, government regulation.

ЗМІСТ

стор.

Вступ	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОГНОЗУВАННЯ КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ	
1.1. Сутність кон'юнктури ринку	6
1.2. Методи оцінки кон'юнктури	14
1.3. Особливості кон'юнктурних досліджень у сфері морського транспорту	20
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ПОТОЧНОГО КОН'ЮНКТУРНОГО СТАНУ СФЕРИ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ	
2.1. Загальна характеристика ситуації на світовому ринку морських вантажних перевезень.....	30
2.2. Оцінка кон'юнктури портового сегменту	41
2.3. Аналіз впливу тарифної політики на стан кон'юнктури ринку	50
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ КОН'ЮНКТУРИ В СФЕРІ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ	
3.1. Вдосконалення механізмів державного регулювання сфери морського транспорту	59
3.2. Прогнозні розрахунки подальших кон'юнктурних змін.....	65
3.3. Розрахунок потенціалу ринку морських транспортних перевезень та шляхи його зміцнення	72
Висновки.....	80
Список використаних джерел.....	83
Додатки	89

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах глобалізації світової економіки все більшого значення набуває взаємовідношення різних країн між собою. Природно, найбільша частка співпраці відведена міжнародній торгівлі товарами і послугами.

Морське судноплавство грає ключову роль в житті світової економіки, займаючи центральне місце в єдиній системі глобальних транспортних перевезень. Морський транспорт за характером діяльності є міжнародною галуззю. Відомо, що його основна функція — забезпечення зовнішньоторговельних зв'язків між різними державами.

Характерною рисою сучасного розвитку міжнародних морських перевезень є те, що в них все більше зростає участь країн, що розвиваються. Механізм впливу судноплавства на загальносвітову економічну кон'юнктуру вивчений досить докладно: такі чинники, як рівень фрахтових ставок, техніко-економічні показники і характер послуг судноплавства, безпосередньо впливають на темпи економічного зростання і стабільність світової економіки в цілому і можуть надавати серйозний вплив на умови розвитку окремих держав, а також цілих регіонів. Крім того, рівень розвитку судноплавства безпосередньо пов'язаний з економічним зростанням багатьох держав, а для деяких країн воно є найважливішим джерелом національного доходу.

Морський транспорт займає не останнє місце у вітчизняній системі забезпечення обміну товарами. Морські вантажоперевезення на світовому рівні давно завоювали пріоритетне становище завдяки своїм перевагам, а саме дешевизні і універсальності.

Морські вантажоперевезення підходять для будь-яких типів товарів і дозволяють забезпечувати високу економічність. Існуючі сьогодні способи організації перевезень дають можливість транспортувати як великі партії, так і поодинокі вантажі з максимальною ефективністю.

Ефективне функціонування та розвиток галузі морських вантажних перевезень потребує здійснення ґрунтовних досліджень кон'юнктури ринку. Адже саме кон'юнктурні спостереження забезпечують отримання об'єктивної інформації про стан, тенденції розвитку, проблемні аспекти ринку, що сприяє отриманню конкурентних переваг та мінімізації ризику внаслідок здійснення господарської діяльності.

Україна має величезний потенціал в сфері морських вантажних перевезень, особливо у портовому сегменті. Відтак, багато вчених проводять дослідження в цьому напрямку. Насамперед, слід відзначити В. В. Барішнікову, С. М. Боняра, С. А. Горбаченко, А. І. Котлубая, І. М. Могалевкіна, В. С. Гребенник, О. А. Єрмакову, С. В. Крижановського та інших.

Мета дослідження — розробка рекомендацій щодо зміцнення кон'юнктури ринку морських вантажних перевезень за рахунок вдосконалення тарифної політики, інституційних механізмів та залучення додаткових інвестицій у галузь.

Завданнями дослідження:

- розглянути теоретичні питання щодо предмету дослідження;
- розкрити економічний зміст, значення та перспективи розвитку морського транспорту;
- провести загальну оцінку сучасного стану морських вантажних перевезень
- провести аналіз попиту та пропозиції на вітчизняному ринку морських вантажних перевезень та його окремих сегментів;
- запропонувати заходи щодо державного регулювання ринку морських вантажних перевезень;
- виконати прогностичні розрахунки щодо кон'юнктурних змін у майбутньому;
- визначити потенціал ринку.

Об'єкт дослідження — ринок морських вантажних перевезень та його роль у забезпеченні сталого розвитку національної економіки.

Предмет дослідження — теоретичні та методико-прикладні положення з обґрунтування та оцінювання методів зміцнення кон'юнктури ринку морських вантажних перевезень.

Методи дослідження в процесі дослідження застосовувались: діалектичний – для вивчення стану об'єктів в процесі їх життєдіяльності на досліджуваному підприємстві; аналіз – для деталізації та розділення об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи; синтез – для узагальнення розрізнених аспектів методики обліку засобів; порівняння – для зіставлення даних галузі у динаміці; табличний (графічний) – для наочного відображення результатів дослідження.

Інформаційна база дослідження. У якості інформаційної бази дослідження послужили наукові публікації і монографії вітчизняних вчених щодо кон'юнктурних досліджень; дані статистичної та фінансової звітності вітчизняних морських портів, нормативно-законодавчі документи з предмета дослідження тощо.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (62 найменувань) та 3-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 95 сторінок. Основний зміст викладено на 85 сторінках. Робота містить 14 таблиць, 6 рисунків.

Публікації. За результатами проведеного дослідження в науковому збірнику студентських робіт ФЕУВ було опубліковано статтю на тему: «Морський транспорт України: поточний стан та проблеми подальшого розвитку».

ВИСНОВКИ

1. Визначено, що кон'юнктура ринку проявляється у співвідношеннях між наявними на ринку матеріальними цінностями та послугами й потребою у них. Якщо попит перевищує пропозицію, створюються стимули для розвитку виробництва. У протилежному разі з'являється необхідність скорочувати виробництво. Кон'юнктура залежить від місткості ринку, яка, у свою чергу, визначається обсягом виробництва та його спеціалізацією, рівнем купівельної спроможності населення. Методика дослідження кон'юнктури — це послідовність дій і сукупність конкретних прийомів дослідження, що забезпечують аналіз сформованої ситуації на ринку і виявлення найближчих перспектив його розвитку. На практиці таке дослідження має дати відповідь на запитання: де, коли і за якими цінами можна продати або купити товари.

2. Розкрито процеси реформування міжнародного морського транспорту. Вони пов'язані, перш за все, з розвитком морської торгівлі та поглибленням спеціалізації на перевезенні вантажів. В той самий час, пасажирські перевезення продовжують користуватись попитом лише на невеликі відстані або носять туристичний характер. Зовнішньоекономічна діяльність загалом і зовнішньоторговельна зокрема тісно пов'язані з транспортними операціями.

3. Проведено оцінку сучасного стану морських вантажних перевезень і з'ясовано, що значний об'єм вантажообігу світової зовнішньої торгівлі – біля 60%. Морському транспорту належить третє місце за вантажообігом після трубопровідного і залізничного транспорту. В Україні всі основні морські торговельні порти є державними підприємствами, а їхній статус закріплений в Кодексі торговельного мореплавання України.

4. Аналіз вітчизняного ринку морських вантажних перевезень показав, що обсяг перевалки вантажів в портах України починаючи з 2012 року і по 2016 включно – знижувався, починаючи з 2017 року спостерігається ріст обсягів перевалки. Найменший показник обсягів перевалки в періоді 2012-2018 років був у 2016 році. Його обсяги порівняно з 2015 роком знизилась на 8,92 % та

склали 131745,91 тис тон. З'ясовано, що однією з причин кризового стану у сегменті морських вантажних перевезень є недосконала тарифна політика. Тарифи за перевезення вантажу залежать від різних показників, таких як: вага, цінність вантажу, спосіб перевезення, відстань і маршрут перевезення тощо. Морально застарілі тарифи блокують вихід українських експортерів на світові ринки, а також змушують іноземних судновласників встановлювати надзвичайно високі фрахтові ставки на перевезення вантажів з українських портів.

5. Запропоновано заходи, щодо державного регулювання ринку морських вантажних перевезень. Однією з них є створення Чорноморського кластеру, який обумовлюється наступними чинниками. По-перше, вигідне економіко-географічне розташування регіону та його високий транзитний потенціал, що сприяє розвитку транспортно-логістичної інфраструктури. По-друге, наявні обсяги вантажообігу портів означеного регіону. По-третє, значний науковий потенціал, представлений науково-дослідними та проектно-конструкторськими інститутами та вищими навчальними закладами, які займаються дослідженнями у галузі морського транспорту. По-четверте, значна зосередженість на території регіону відповідних інституційних структур. В Одеській області розташовані Асоціація портів України «Укрпорт» (м. Одеса) секретаріат Міжнародної асоціації судновласників Чорноморського регіону (BINSA), Дирекція Міжнародної Асоціації портів Чорного та Азовського морів (BASPA), Асоціація морських агентств України (м. Одеса), Асоціація «Союз портових операторів» (м. Одеса) та деякі інші організації морегосподарського комплексу.

6. Виконанно розрахунки використання виробничої потужності портів. В п'ятірку лідерів, з найбільшою пропускною спроможністю, входять порти Південний, Одеса, Чорноморськ, Миколаїв та Маріуполь. Загалом найбільшу пропускну спроможність має порт Південний у кількості 61,5 млн тон на рік, а найменшу – порт Білгород-Дністровський з кількістю 1,1 млн тон на рік. Слід відзначити, що наприклад порт Миколаїв у 2018 році використав свої потужності майже на повну – 98,66%, а ось порти Скадовськ та Усть-Дунайськ

використали потужності по мінімуму, в процентному виразі відповідно на 0,65% та 1,02%. Тобто можна сказати, що практично не функціонували. Також спрогнозовано обсяги перевалки вантажу в портах України на період 2019-2022 роки. Розрахунки показали, що обсяги перевалки будуть зменшуватись, але починаючи з 2022 року почнеться збільшення.

7. Визначено за допомоги комплексної оцінки вплив кількісних та якісних чинників на розмір потенціалу ринку перевалки транзитних вантажів. Оцінка даних факторів показала, що на розмір потенціалу ринку, що вивчається, найбільший вплив здійснює група А кількісних чинників. Вони впливають на обсяг перевалок, з вагою 0,53. Якісні чинники мають вплив вагою 0,19 та 0,27 (групи В та С відповідно). А проведені розрахунки показують, що максимально можливий товарообіг через Україну за сприятливих для транзиту умов, оптимальної спеціалізації; наявності розвиненої інфраструктури транспортних коридорів; низьких тарифів; спрощеної системи проходження митних процедур; тощо у вартісному вимірі може бути практично в 3 рази більше реального.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністрація морських портів України. URL: <http://www.uspa.gov.ua/ru/>
2. Алесинська Т.В. Основи логістики. загальні питання логістичного управління. Таганрог: ТРТУ, 2005. 121 с.
3. Аналіз ринку морських вантажних перевезень. URL: <http://www.marketing.vc/>
4. Аналітична записка: Щодо стратегічних пріоритетів реалізації потенціалу України як морської держави. URL: <http://od.niss.gov.ua/articles/490/>
5. Батура О. В., Комарова К. В. Іноземні інвестиції в системі становлення ринкової економіки України : монографія. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2002. 179 с.
6. Боняр С. М., Корнійко Я. Р. Аналіз роботи морських торговельних портів України. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vodt/2012_3/narezka/Vnutr_3_15_2012_109.pdf
7. Борщ Л.М. Україна на етапі інтеграції у світогосподарські зв'язки: суб'єктивізм або об'єктивна необхідність. URL: <http://www.soskin.info/-newsfoto/file/Feodosiya/Borsch.doc>.
8. Буркинский Б. В., Степанов В. Н., Котлубай М. И. Организационно-экономические аспекты формирования морехозяйственного комплекса Украины. Одесса: ИПРЭЭИ НАН Украины, 2001. 94 с.
9. Бутенко А. І., Кучеренко В. Р., Рак Є. В. Кон'юнктурний аналіз товарного ринку. Одеса : Автограф, 1999. 154 с.
10. Васьков Ю. Государственные порты: утраченные возможности. *Порты Украины*. 2010. № 3. С. 44-48.
11. Вецкаганс Р. Адміністрація морських портів цього року спрямує на капітальні інвестиції 152 мільйони доларів. URL:

<https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2427065-administracia-morskih-portiv-cogoric-spramue-na-kapinvesticii-152-miljoni.html>

12. Виницкая Н.Н. Организация производственной деятельности морского флота. Новороссийск: НГМА, 2001. 60 с.

13. Гальчинский А.С. Кризис и циклы мирового развития К.: «АДЕФ-Украина», 2010. 480 с.

14. Горбаченко С. А. Перспективи залучення інвестицій у портове господарство України. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2015. Том 14. Вип. 2 (30). С. 79-87.

15. Горбаченко С.А. Перспективи залучення муніципалітетів до управління об'єктами портового господарства в Україні. *Ефективна економіка*. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/48.pdf

16. Горбаченко С.А. Оптимізація тарифів як чинник підвищення конкурентоздатності морегосподарського комплексу України. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. № 3 (50), ч. 2. С.113-118

17.Гринів Н.Т., Гагарін С.В., Данилович Т.Б. Логістичні системи транспортних технологій, Львів. 2007

18. Гукалюк А.Ф., Іванович І. М. Інвестиційна привабливість як чинник підвищення конкурентоспроможності території *Актуал. пробл. економіки*. 2010. N 6. С. 167-173.

19. Гурнак В. П. Реалізація Комплексної програми утвердження України як транзитної держави. *Економіка України*. 2011. № 7. С. 26-37.

20. Давиденко Л. М. Актуальні проблеми формування та реалізації морської політики України у галузі торговельного судноплавства. *Митна справа*. 2011. № 1(73). С. 93-99

21. Дайнека О.Г. Єдина транспортна система. Харків: ХДЗТ, 2007. 107 с.

22. Даниленко А. А. Актуальні питання прямих іноземних інвестицій до України з ЄС (у контексті розширення Євросоюзу на схід). *Фінанси України*. 2008. № 1. 328 с.

23. Дем'янченко А. Г. Вдосконалення системи управління морськими портами України. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2867>
24. Дергаусов М. Управління морськими портами України в умовах глобалізації економіки. *Економіка України*. 2001. № 11. С.28 -30.
25. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
26. Димарчук С. М. Особливості організації транспортно - логістичних систем інтермодальних вантажоперевезень. *Вісник націон. університ. "Львівська політехніка"*. 2013. №469. С. 195-200
27. Дугіна С.І. Маркетингова цінова політика. Київ: КНЕУ — 2015. С.121
28. Евсюков Ю.В. Современные научно - практические проблемы в организации контейнерных перевозок. *Вісті автомобільно-дорожного інституту*. 2009. №1. С. 146-149.
29. Єрохін С.А. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект): наукова монографія К.: Світ знань, 20012. 234с.
30. Закон України "Про морські порти", Верховна Рада України; Закон від 17.05.2012 № 4709-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4709-17>.
31. Закон України "Про концесії", Верховна Рада України; Закон від 16.07.1999 № 997-XIV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/997-14>.
32. Іванова В. М. Економічна безпека України у міжнародній системі взаємодії національних та іноземних інвестиційних відносин. *Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць*. 2007. Вип. 230. 823 с.
33. Ізмайлова А. С., Горбаченко С. А. Проблеми адаптації українських портів до сучасних експортних потреб олійної промисловості. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика*. 2017. Том 16 Випуск 2 (36). С. 132-144.
34. Інформаційний портал «Trade Map». URL: <https://www.trademap.org/Index.aspx>
35. Кондратьев Н.Д. Основные проблемы экономической статистики и динамики. М.: "Наука", 1991. 498 с.

36. Корнієнко О. П., Кошара К. А. Функції морських портів України як складової морегосподарського комплексу. *Економіка та держава*. 2018. № 5. С. 48-51

37. Котлубай А. М., Буркинський Б. В., Дебель С. И. Современные трансформации морской транспортной политики. *Судоходство*. 2017. № 11. С. 6-7

38. Коцан Н. Н. Контрольно - пропускна, фінансово-економічна та логістична функції митної діяльності України. *Географія і сучасність. Зб. наук. пр. НПУ ім. М.П. Драгоманова*. 2012. Вип.7. С. 188-196

39. Крыжановский С. В. Формирование рыночной стратегии деятельности морских портов. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. 2004. Вип.20. С.34–47.

40. Левицкий И. Е. О взаимодействии железнодорожного транспорта и морских торговых портов. *Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Вісник. Сер.: Економічна*. 2014. № 512. С.8–9.

41. Левшин Ф. М. Мировой рынок: конъюнктура, цены и маркетинг. Монография. М. : Междунар. отношения, 1993. 260 с.

42. Лимонов Э.Л. Внешнеторговые операции морского транспорта и мультимодальные перевозки. СПб. : Петербург XXI век, 1997. 253 с.

43. Лисенко Н. Застосування методів прогнозування при формуванні стратегічних альтернатив. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. №4. С. 163-170.

44. Лосевська О., Лебедев В. Концесія в українських портах у світлі Закону України «Про морські порти України». *Юридична газета*. 2012. № 48. С. 31-33.

45. Лукашевич В.М. Економіка та організація праці на морському транспорті: навч. носієчник. О.: Видавництво ОНМУ, 2003. 326 с.

46. Матчанов Х. Управление интермодельными транспортными системами в условиях интеграции и глобализации экономики. *Международный экспедитор*. 2002. №2. С. 34-37.

47. Папаїка О. О., Поспєлова Н. М. Нематеріальна сфера економіки: умови для налагодження плідного середовища розвитку підприємств: Моногр. Донецьк. держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М.Туган-Барановського. Донецьк, 2004. 263 с.

48. Нижник В. М., Світловський О. О. Вплив інтеграції на процеси управління корпоративною логістичною відповідальністю підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2008. №6. Т.1 С. 14 - 18.

49. Обзор рынка контейнерного тоннажа. *Порты Украины*. 2012. №4. С. 2 - 4.

50. Плужников К.И. Транспортное экспедирование: учебное пособие М.: Рос - Консульт, 2009. 576 с.

51. Про затвердження Стратегії розвитку морських портів України на період до 2038 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 липня 2013 р. № 548-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-2013-%D1%80>

52. Репке В. Конъюнктура. М.: Фінансове вид-во НКФ СРСР, 1927. 160 с.

53. Рядінська В. О. Проблеми управління морськими портами в Україні. *Право і суспільство*. 2017. № 3. С. 121-125.

54. Селіванов М. М. Правові наслідки реорганізації морських портів. *Юридична газета*. 2018. № 49. С. 25-26.

55. Скворцов Г. Стратегия развития морских портов Украины на ближайшее десятилетие. *Порты Украины*. 2019. № 5. С. 14-21.

56. Стадницький Ю. І., Коваль Л.М. Чинники розміщення господарської діяльності: монографія. Хмельниц.: ХНУ, 2010. 103 с.

57. Ткач А. А. Інституціональні елементи ринкової інфраструктури. *Економіка та держава*. 2005. № 1. С. 544-547

58. Ферстер Э. Рец Б. Методы корреляционного и регрессионного анализа. М.: "Фінанси та статистика", 1983. 256 с.

59. Холоденко А. М. Оптимізація логістичних систем з декількома ринками споживачів. *Вісник Технологічного університету Поділля. Серія: економічні науки*. 2001. №2. С.56-59.

60. Хорошковський В.В., Юрчишин В. Деякі порівняльні аспекти економічного зростання. *Економіка України*. 2000. N 12. С. 4-12.

61. Четыркин Е.М. Финансовая математика. – М.: Дело, 2004. 400 с.

62. Шумпетер Й. Теория экономического развития. - М.: "Прогрес", 1982. 545 с.

63. Шатило О.А. Фінансово-економічні форми реалізації інноваційно-інвестиційної політики в Україні. *Держава та регіони. Сер. Держ. упр.* 2010. Вип. 1. С. 126-130.

64. Щипцов А.А. Стратегия развития торговых портов в системе интеграционных ограничений. *Вісник економіки транспорту і промисловості: Зб. наукових праць*. 2008. Вип. 21. С. 71-75.